

УДК 340.12 "1918" (477.75)

Редькіна О.М.

ДЕРЖАВОТВОРЧІ КОНЦЕПЦІЇ МІСЦЕВИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ В КРИМУ В ТРАВНІ – ЧЕРВНІ 1918 Р.

У статті автор аналізує державотворчі концепції кримських політичних сил в травні – червні 1918 р. В процесі дослідження автор розглядає основи напрями діяльності місцевих політичних сил, та робить висновок, що політизація населення того часу замість об'єднання громадян призвела до конфронтації й поставила Крим на межу міжнаціонального напруження.

Ключові слова: політичні сили, державотворчі концепції, Кримський крайовий уряд

Кримський крайовий уряд був сформований у складних політичних умовах, що виникли в Таврійській губернії внаслідок Лютневої революції й Жовтневого більшовицького перевороту в 1917 р. в Росії. Цей період характеризується початком інтенсивного національного будівництва низки держав, що почали виникати на уламках Російської імперії. Як правило, це був видимий їхніми політичними лідерами шлях до порятунку від потужної хвилі розрухи й громадянської війни, що вже почалася.

В травні-червні 1918 р. в Криму склалась, на наш погляд, парадоксальна політична ситуація. Парадоксальність цієї ситуації була в тому, що німецький контингент (який перебуваючи тут, за положенням міжнародного права міг визначатися лише як окупаційні війська) намагався сформуванати більш-менш легітимне державне утворення на чолі з місцевим керівництвом, хоча, на перший погляд, цілком міг обмежитися своїм військовим управлінням на підвладній території. Водночас політичні лідери Криму, які здавалося б, мали бути насамперед зацікавлені у власній державності, чинили цьому певну протидію.

Питання, присвячені дослідженню діяльності Кримського крайового уряду С. Сулькевича, сформованого в період присутності німецьких військ на території півострова в 1918 р., на сьогодні вивчені недостатньо. Раніше вони ставали об'єктом дослідження лише побіжно, здебільшого у творах місцевих краєзнавців. Для радянської історіографії кримська некомуністична державність взагалі була темою не цікавою. Лише в останні роки на державні утворення в Криму періоду визвольних змагань 1917-1918 рр. стали звертати увагу історики права. Між тим ґрунтовний історико-юридичний аналіз тогочасного державотворення є вельми актуальним. Саме в цей період був закладений досвід «суверенізації» Криму, коли уряд генерал-лейтенанта М.Сулькевича здійснив спробу побудови незалежної держави (1, с.7-8) Зарубин. А вже сучасна вітчизняна історико-правова наука на сьогодні має у своєму розпорядженні лише декілька ґрунтовних праць О. Копиленка за цією тематикою, що також не висвітлюють всі проблемні питання. Отже, мета цієї роботи полягає в тому, щоб висвітлити державотворчі концепції політичних сил, які існували в Криму в травні – червні 1918 р.

1 травня 1918 р. у Крим були введені німецькі війська 52 армійського корпусу під командуванням генерала Гальвиця (незабаром його замінив генерал Кош). Тепер німецькому командуванню необхідно було забезпечити захист свого південного флангу від дій Чорноморського флоту та збройних формувань Радянської Республіки Тавриди.

7 травня Крим був розділений на дві зони окупації: західну, яка займала 117 егерська дивізія, і східну, яку окупувала 15 дивізія ландсвера. Севастополь, комендантом якого 3 травня став генерал Ашауер, виокремлювався в самостійну одиницю; його зайняли 1-й і 9-й егерський батальйони. 7-й егерський батальйон був направлений на посилення окупаційних сил у м. Сімферополі. Окрім того, „замість українських прапорів на російських військових суднах було піднято німецькі прапори”[1].

Із перших днів німецьке командування (з огляду на свою незначну чисельність) стало шукати опору серед населення півострова. Початковий хід був зроблений убік досить значної діаспори німців-колоністів, саме з ними спробували розв’язати питання про організацію влади в Криму, тим більше, що після Лютневої революції в Криму був створений Губернський комітет кримських німців. Значна роль у цьому комітеті належала відомому землевласнику Дніпровського повіту Таврійської губернії барону Володимиру Едуардовичу Фальц-Фейну. Його кандидатура була висунута на посаду генерал-губернатора, але барон відмовився [2].

7 травня 1918 р. відкрився Конгрес кримських німців-колоністів, який прийняв резолюцію, де підкреслювалося, що німці-колоністи радіють німецькій армії і висловлюють подяку за підтримку, що німецькі колонії просять поширити німецьку владу на Крим, а якщо це виявиться неможливим, то дати можливість переселитися до Німеччині [3, с. 102].

Більшість колоністів, проте, навряд чи підписалося б під цією резолюцією, тому що, пристосувавшись до кримських умов, наживши тут майно, отримавши освіту, вернувши, нарешті, доглянуті землі (відібрані раніше царським урядом), вони почували себе громадянами тієї землі, на якій жили, але не Німеччини, яку колись через релігійні переслідування покинули їх предки.

Робити ставку на кримських татар у німців особливого бажання не було. При всіх позитивних нюансах взаємовідносин кримських татар із окупантами і повної лояльності, німці враховували традиційну тягу кримських татар до Туреччини, яка, хоча й була співницею Німеччини по Четвертому союзу, переслідувала свої цілі на Кавказі й у Криму, а тому було складно пророчити в умовах загальної політичної і військової нестабільності її подальші дії. Тим більше, що турецький вплив на Крим став посилюватися, знайшовши родючий ґрунт для своїх дій у середовищі кримськотатарських діячів. Але, навіть з огляду на всі ці тонкощі, Німецький штаб вважав кримськотатарський парламент єдиним життєздатним органом влади на той момент, як згадував В.Налбандов [4, с. 47] і це ще раз переконливо говорить про спроби німецького командування правовим шляхом підходити до розв’язання проблем Криму та його державності.

Дуже швидко німці зрозуміли, що управляти Кримом із його багатонаціональним населенням, біженцями всіх політичних відтінків, як колонією, за допомогою тільки жорстких адміністративних заходів, неможливо. Досвід пока-

зав і нереальність опори тільки на нечисленне німецьке населення півострова. Тому німецькі війська, прагнучи утримати свій режим у Криму і забезпечити відносний порядок, а також із метою досягнення своїх економічних, військових і геополітичних цілей, починають розігрувати багатоходові політичні комбінації. Цьому сприяло й лояльне, у цілому, ставлення населення до німецької армії, яка, як би тим не було, зупинила „червону” вакханалію терору і грабіжництва.

Відразу ж після вигнання більшовиків активізувалося громадське життя на півострові. У Ялті пройшло засідання місцевого комітету партії Народної Свободи, де, за спогадами В. Оболенського, обговорювалося питання про тактику у зв'язку зі складним політичним становищем, „у якому ми опинилися після відходу, з однієї сторони, більшовиків, а з іншої – присутності німців”. На засіданні були присутні відомі діячі кадетської партії І. Петрункевич і В. Набоков, також прибув із Сімферополя глава татарської Директорії Дж.Сейдамет, який повернувся у терміновому порядку з Туреччини, де мав аудієнцію в султана. З Дж. Сейдаметом прибув інший функціонер Курултая Е. Аблаєв – голова кримськотатарського парламенту у 1917 – 1918 рр.

Дж.Сейдамет повідомив тим, хто зібрався, що німці скликали Курултай, який розбігся при більшовиках, і запропонували йому приступити до організації державної влади в Криму, а тому він від імені Курултая офіційно пропонує партії Народної Свободи взяти участь в організації кримського уряду.

Кадети вважали цей проект неспроможним, тому що, на їхню думку, у росіян на той час не було своїх національних організацій, а уряд, що враховував тільки інтереси однієї національності, як вони вважали, не міг користуватися загальною довірою усіх народів, що населяли Крим. Як противагу кадети запропонували вибори в органи самоврядування і їх угоду з Курултаєм. Перша спроба дійти згоди не вдалася.

Відразу після вигнання більшовиків, 27 квітня в Сімферополі пройшла нарада громадських діячів, яка своїм рішенням відновила Таврійський губернський комісаріат, до якого увійшли П. Біанкі, В. Поліванов, А. Озенбашли. При комісаріаті була відновлена Рада урядових та громадських губернських установ і місцевих самоуправлєнь. Було прийняте звернення до жителів Таврійської губернії, у якому на Раду покладалося рішення загального й ділового характеру. Рада оголошувалася тимчасовою, покликаною діяти надалі до остаточного з'ясування становища краю і першої можливості скликання представників усього населення.

Намагалися проявити активність у політичному житті й монархісти. Але їхні дії не одержали підтримки, незважаючи на спроби князів Трубецьких, Рябушинського й інших декламувати відродження монархізму й престолонаслідування.

У радянській історіографії аналіз спроб створення державності в Криму в період німецької окупації носили характер невтримної критики й повного неприйняття усіх заходів, спрямованих на встановлення стабільності й порядку на півострові. Неможливо в таких працях, як, наприклад, „Нариси з історії Криму” П.Надинського, знайти об'єктивну оцінку тогочасної ситуації. Природно, нема рації шукати там і відповіді на питання, чи легітимна була влада, яка намагалася зупинити, нехай навіть і в умовах окупації, братовбивчу війну, і дати мир багатонаціональному кримському народу. Складалася ця праця, як і багато інших, у тих умовах, коли не могло бути ніякої іншої оцінки діям німецьких колоністів чи

кримських татар, ніж та, що наведена нижче: „чорною невдячністю відплатили німецькі колоністи за всі привілеї, якими вони користувалися в Росії багато десятків років” [5, с. 105], чи „повзали на животі перед генералами кайзера Вільгельма II” [5, с. 104] (це вже про кримських татар). Чи не є це варіантом виправдання, за допомогою перекручування історичних фактів, необґрунтованих репресій, депортації і багаторічного національного приниження багатьох малих народів, які населяли Крим і єдиною метою яких було влаштувати долю свого народу і свого краю без соціальних потрясінь та катаклізмів в умовах, коли все навколо було охоплено полум'ям однієї із найкровопролитніших війн?

6 травня 1918 р. Рада представників громадських організацій вирішила скликати 20 травня загальнокримський з'їзд міст і сіл. Одночасно помірна преса розгорнула пропаганду повторного скликання Всеросійських установчих зборів. Проте за рішенням німецького командування, яке негативно поставилося до цієї ініціативи місцевих лібералів, з'їзд міст і земств не відбувся [6]. Очевидно, німці не бачили в цій ініціативі перспективу створення урядового органу, із яким можна було б співпрацювати.

Подальші події продемонстрували спроможність кадетів до політичного компромісу, але перший етап роботи щодо пошуку форми політичної влади не подавав великих надій на це, а час був безнадійно втрачений.

Такі відомі політичні діячі, як М. Віннавер, В. Оболенський, І. Петрункевич залишилися вірні антантовській орієнтації. Проте, розколу в кадетському рухові не відбулося. Керівництво партії прекрасно розуміло значення громадської влади, навіть в умовах присутності іноземних військ, і не вважало за можливе відмовитися від пошуку оптимальної форми державності в цих умовах і участі в роботі уряду, а тим більше віддати цю роботу цілком у руки татарських націоналістів. Але умови, які пропонувалися кримськотатарським керівництвом, на їхню думку, були цілком неприйнятні. Кадети вважали, що не можна було визнати відповідальність кримського уряду перед Меджлісом, який був парламентом національної меншості, як і не можна було персонально входити в уряд, татарські члени якого будуть відповідальні перед парламентом, обраним Курултаєм. Російські члени уряду не хотіли відігравати роль пішаків і повинні були мати якусь базу, на яку могли б спертися. Нарешті, персональне входження в уряд, який організовувався німецьким командуванням із татарськими націоналістами, мало б, на думку В. Оболенського, характер зрадництва [7]. Хоча, на наш погляд, не меншим зрадництвом була і відмова від спроби примирення усіх політичних сил, заради досягнення добробуту народу Криму в цілому. Про це Оболенський чомусь не говорить. Тому кадети вирішили дати свою відповідь через декілька днів, після губернської земської наради в Сімферополі.

Татарські політики погодилися переконати німецьке командування почекати з формуванням уряду декілька днів. І після наради на дачі М.Віннавера конституційні демократи виробили пункти платформи для переговорів із татарами. Основні її положення були такими:

Крим не є самостійною державою, це лише частина Росії.

Уряд повинен вважати себе владою лише до скинення більшовиків і утворення всеросійського уряду. Усі його турботи повинні бути спрямовані на створення порядку і внутрішнього благоустрою Краю.

Будучи тимчасовим урядом області, він повинен цілком відмовитися від формування своїх військ і від яких-небудь дипломатичних зносин з іноземними державами.

На чолі уряду повинна стояти особа за взаємною згодою (насамперед із Курултаєм), але тільки не Дж.Сейдамет, який не вселяв кадетам ніякої довіри.

Це рішення було представлено В. Оболенським, Д. Пасмаником, С. Кримом і В. Келлером губернським земським зборам у Сімферополі 30 травня – 7 червня 1918 р., що стали першими, обраними на підставі закону Тимчасового уряду. Склад зборів був повністю оновленим. Приблизно половина депутатів складалася із заможних селян, половина – із земських вчителів та лікарів, було також декілька значних землевласників кримських повітів. Переважали за партійними списками есери, а також приблизно однакова кількість (по 15 осіб) була меншовиків й кадетів.

У результаті головою губернської земської управи збори обрали відомого діяча кадетської партії В. Оболенського.

На зборах делегатів кримських повітів також обговорювалося питання про організацію Кримського уряду. Умови, вироблені губернськими земськими зборами, були на них беззастережно прийняті.

Паралельно конституційні демократи продовжували вести переговори з татарськими лідерами. Рішення, прийняті з'їздом, були оформлені в документ й подані В. Оболенським, В. Набоковим і Д. Пасмаником Дж. Сейдамету.

1 червня 1918 р. генерал фон Кош (можливо під впливом української ноти від 30 травня) звернувся до прем'єра ще не сформованого уряду Дж. Сейдамета з офіційною заявою, у якій говорилося про необхідність „негайного формування кабінету” [8].

Таким чином, німецьке командування й уряд у кримському питанні прагнули, зберігаючи повною мірою контроль над військовою й політичною ситуацією, по можливості перекласти відповідальність за його вирішення на інші зацікавлені сторони: з одного боку, зробити кримське питання об'єктом російсько-українських відносин, а з іншого боку – „результатом волевиявлення населення Криму”, вираженого у політиці його громадянської влади. Саме в цьому й полягала, на наш погляд, сутність німецької таємної дипломатії.

У зв'язку з цим однією із найделікатніших проблем було питання про ставлення німецького командування й уряду до цієї влади, ставлення, яке в будь-який момент із боку Радянської Росії могло бути розцінене як заохочення регіону до сепаратизму, і призвести до нових ускладнень політики Німеччини на Сході.

Ця складна гра, заснована на двоїстій політиці і видимості невторчання, могла бути успішно завершена лише за умов, що німцям вдасться зберегти лояльність стосовно себе більшості політичних партій і національних рухів, і додержати певних вже усталених в світі правових норм при формуванні нової крайової влади.

Процес політичного „оформлення” Криму, що настільки затягся, і у який вступувалися всі його активні прошарки, природно, викликав невдоволення німецької адміністрації, і з її боку почалися погрози у випадку подальших затягувань, як згадував Налбандов, „передати Крим Україні, що виступала уже як войовнича і не приховувала своїх прагнень не тільки до самостійності, але й до українізації, і яка розсилає свої циркуляри та розпорядження по школах й установах”. Це, як вважали

німці, повинно було підштовхнути політичні кола Криму, особливо татарські й кадетські, до створення власного уряду, незалежного від України.

Німці все наполегливіше вимагали організації влади: „Дайте нам діловий кабінет, з яким ми могли б працювати для блага вашого краю й упорядкування його”, – заявляв генерал Кош [4, с. 101].

Звичайно, умови, в яких проходило формування Кримського крайового уряду генерала С. Сулькевича, не були ідеальними. Проте й ці умови, при правильному підході до розв’язання проблем державності, дотримання узвичаєних міжнародних правових норм, навіть у ході війни, могли б забезпечити цьому уряду легітимність. Але подальший розвиток подій показав, що неприйняття до уваги реальних чинників ситуації, неправильні орієнтири у виборі союзників призвели цей уряд до краху, притому, що за весь період його перебування при владі не було зроблено практично нічого, що хоча б у якійсь мірі могло б зробити цей уряд легітимним. Причому ці тенденції були закладені на самому початку формування його уряду.

До червня Кримський уряд так і не був сформований, що продовжувало викликати посилення невдоволення німецького командування. 1 червня політична розстановка сил, які прагнули зайняти становище лідерів у формуванні влади і, відповідно, претендувати на її заснування та важелі управління була такою.

Із одного боку – Меджліс, який відмовився від радикальних пропозицій, зроблених Дж. Сейдаметом, що не викликали повного схвалення навіть у німців, незважаючи на усі завірення кримськотатарської еліти у відданості. До 27 травня серед депутатів Меджлісу стала помітною розбіжність щодо питань крайової влади і „значно посилилася ліва група, до якої приєдналися голоси частини групи центру, що розділяє думку про необхідність скликання Крайових Установчих Зборів”, – писав 25 травня 1918 р. „Сімферопольський міський Вісник” [9].

Природне побоювання німців стало причиною того, що вони не зважилися передати владу в Криму до рук Меджлісу, і викликали опозицію його правого націоналістичного крила, в особі А. Хільмі й А. Айвазова. У їхньому зверненні до німецької військової влади говорилося, що оскільки „татари є найбільш стародавнім народом Криму”, то необхідно розпочати „перетворення Криму в незалежне нейтральне ханство з метою звільнення Криму від панування й політичного впливу росіян” [10].

Така позиція не влаштувала німців, які, виходячи зі своїх планів, невідомих не тільки кримським політичним діячам, але й навіть Центральній Раді, і колосальні масштаби яких можна було тільки припускати [11], цілком виключали вплив третьої сторони на ситуацію в Криму. Тому плани лідерів татарського національного руху не могли їх влаштувати. Розуміючи, що праве крило Меджлісу не визначає усієї його позиції, а помірна більшість вважає, що „Крим повинен прагнути до створення незалежної держави, до створення Кримської Республіки”, яка має „захищати інтереси усіх класів, усіх народів, які населяють Крим” [12], німці все-таки не зважилися зробити ставку в питанні створення влади на лідерів Меджлісу, найбільш впливові із яких відносилися до правого крила.

Із іншого боку, партія конституційних демократів, хоча й почала активні політичні консультації зі своїми прихильниками, на даному етапі також не могла запропонувати реальної влади, тим більше, що антинімецькі настрої значної частини їхніх лідерів не сприяли складанню дружніх стосунків із німецьким командуван-

ням, без підтримки якого, будь-яке державне будівництво стало б нездійсненими фантазіями.

Причина цього полягала, очевидно, у тому, що у своїх планах подальшого розвитку державності Криму конституційні демократи орієнтувалися на відомий у теорії держави й права ліберальний режим, що був широко поширений у ХІХ ст. Основу правлячої верхівки повинна була скласти соціальна еліта, яка спиралася на нечисленну соціальну базу і набагато частіше використовувало б методи насильницького впливу, ніж при демократичних режимах [13, с. 94].

Не можна припускати, що німецька дипломатія у тогочасних умовах вела свою діяльність у напрямку пошуку тієї політичної сили, яка гарантувала б демократичну владу в Криму. Але й допустити до влади лібералів вони не могли, тверезо усвідомлюючи, що у цьому випадку про стабільну ситуацію на зайнятій ними території не можна буде й думати.

Майже місяць німці не могли зрозуміти, куди ділися всі колишні діячі й керівники краю добільшовицького періоду, згодом цілком справедливо усвідомивши, що тільки на основі спадкоємності влади добільшовицької й влади знову сформованої можна створити, хоча б видимість, легітимного уряду.

Зі своєї сторони, паралельно з Меджлісом, конституційні демократи протягом місяця вели активну політичну діяльність, але, оскільки вони не користувалися повною довірою з боку німецького командування, то, незважаючи й на певну слушність їхніх пропозицій щодо державного устрою, на повну владу в Криму вони розраховувати не могли.

Третьою силою, про яку раніше згадувалося мимохідь, але яка активно брала участь у політичному житті й мала значний вплив і на котру спочатку робили ставку й німці, були німці-колоністи. У них була ще раніше сформована організація – Губернський комітет кримських німців. Політичним лідером цього комітету був відомий землевласник Сімферопольського повіту, земський діяч, захисник прав кримських німців під час першої світової війни В. Налбандов.

Не можна принижувати вплив Губернського комітету кримських німців на подальший розвиток урядової ситуації і боротьби за владу між національними та політичними групами і партіями. До його честі, після обговорення питання про склад кабінету, при повній підтримці німецького штабу, який заявив, що він „підтримає всі починання майбутнього уряду в справі упорядкування краю”, а також те, що „при невдачі формування кабінету, Крим буде приєднаний до України” [2], комітет відмовився від формування уряду на своїй основі, а пізніше делегував до складу майбутнього крайового уряду для подальшої роботи в ньому В. Налбандова і . Раппа (відомого землевласник Феодосійського повіту).

Що стосується погроз Німеччини „передати Крим Україні”, чия дипломатія переслідувала свої цілі, які передбачали, з одного боку досягнення максимальної стабільності й порядку на півострові, а з іншого боку – одержання найбільших для себе вигод, то вони носили характер не більш, ніж словесного тиску, тому що подібний політичний акт був би невігідний із усіх точок зору самій Німеччині. Український уряд неодноразово порушував питання про приєднання Криму до України, але німці ясно відповідали, що Крим повинен залишатися самостійним [3, с. 132].

Мабуть ця позиція і дала можливість німецькому командуванню все-таки не приймати радикальних рішень, а іншим силам якнайшвидше шукати політичний компроміс та вихід із тогочасної ситуації.

Що стосується більшовиків як політичної сили, то вони знаходилися поза законом і були у глибокому підпіллі. „Вони почали діяти з перших днів німецької окупації” [14, С. 41], – писав Ф.Загородських, – але як політична сила суттєво впливати на події вони, звичайно, не могли.

І, нарешті, останньою стороною, яка прагнула до встановлення влади в Криму, була Україна. Україна все більш наполегливо висувала свої претензії щодо Криму, і це породжувало занепокоєння усіх інших сторін політичного протистояння, у тому числі – кримських татар і росіян.

Що ж стосується позиції кримських татар щодо України, як було вже зазначено вище, Шуро (рада) представників мусульманських громадських організацій активно виступала проти поширення влади УНР в Криму [12].

Позиції Української Держави враховувалися і німецьким командуванням, яке вміло використовувало надалі її вплив на події, що відбувалися, а тому ігнорувати Україну як політичний чинник, що впливає на розвиток ситуації, було б із боку німців великою помилкою.

Незважаючи на нагальну необхідність формування влади в Криму, на початок червня всі спроби прийти до єдиної думки щодо створення крайового уряду наштовхувалися або на політичне неприйняття, або на особисті амбіції лідерів сторін, які брали участь у розв’язанні цього питання і, незважаючи на зовнішню коректність політичної боротьби, не давали приводу сподіватися на позитивний вихід із складної політичної ситуації. Цивільної влади на півострові не було ні легітимної, ні формальної. Як не було і ніякого бажання в учасників політичної боротьби звернути увагу на те, що поруч, у Києві, набагато ефективніше йшло формування державності, і були вже закладені її правові основи.

18 травня Меджліс оголосив себе тимчасовим Кримським державним парламентом і заявив, що він бере у свої руки організацію крайової влади на території півострова [15]. Це не влаштовувало не тільки німецьке командування (яке не без підстав вважало, що таке рішення не є законним і безпечним, і спроможне підірвати з такими труднощами встановлений відносний спокій і порядок на території Криму), але й лідерів інших політичних партій – зокрема, конституційних демократів, які контролювали Губернські земські збори. Проте й у їхніх рядах не було єдності, що не давало можливості їм виступати єдиним політичним фронтом у боротьбі за владу. І все ж, під впливом німецьких загроз і роздратування із боку німецького уряду почався пошук політичних компромісів, як єдино можливого виходу з політичної кризи.

Остання спроба досягнення політичного компромісу була розпочата усіма сторонами 5 червня на Губернському з’їзді конституційних демократів, якому передували особисті переговори С. Крима, В. Келлера, Дж. Сейдамета, В. Налбандова і Д. Аблаєва 4 червня 1918 р. у Ялті. Німецька група на цих переговорах (В.С. Налбандов) підтримала кадетів у їхньому небажанні бачити Дж. Сейдамета на посаді прем’єр-міністра, і С. Кримом кандидатом у прем’єри був запропонований Д. Аблаєв. Останній довго відмовлявся, посилаючись на свою невідповідність,

але С. Крим наполіг, мотивуючи тим, що Сейдамету буде не образливо поступитися прем'єрством особі, яка стоїть на чолі національного парламенту.

Незабаром переговори із Сейдаметом припинилися, оскільки німецьке командування підбрало іншого главу кабінету – генерала Сулеймана Сулькевича. Рішення було досить несподіваним, але, на думку німецького командування, єдино вірним у критичній ситуації пошуку державності, що перетворилося зрештою в безкінечні політичні дебати, до яких так звикла російська інтелігенція, приховуюча цим своє безсилля).

У результаті, незважаючи на тривалі тертя, був запропонований такий склад уряду: голова – Д. Аблаєв, крім нього, від татар – Дж. Сейдамет і генерал С. Сулькевич, від німців В. Налбандов і Т. Рапп, від кадетів – С. Крим, В. Келлер, В. Набоков. Відразу було складене послання губернському з'їзду конституційних демократів для остаточного рішення. Але до вечора все різко змінилося. Губернські збори не прийняли результатів переговорів і вони були перервані. Дж. Сейдамет, розчарований невдачею, прийняв рішення йти до генерала Коша і відмовитися від покладеного на нього доручення щодо формування уряду.

У такій ситуації, переконавшись у повній неспроможності різношерстої політичної богеми, яка забула про повсякденні турботи краю і ті проблеми, що породжувало безвладдя, командування німецьких військ прийняло рішення припинити на якийсь час свої багатоходові політичні комбінації й радикально змінити ситуацію з метою в найкоротший термін дати Криму уряд, із яким воно могло б надалі працювати й співпрацювати.

Цьому сприяла, насамперед, позиція есеро-меншовицької більшості губернських земських зборів, що призвела до зриву переговорів і місії Дж. Сейдамета. На авансцену політичного театру вийшов, генерал-лейтенант російської армії С. Сулькевич, який був до цього на другорядних ролях.

У цьому контексті можна провести цікаву аналогію між пошуком форми державності Криму всіма сторонами, що брали в цьому участь у 1918 р. (й допущених при цьому помилок) із подіями періоду 1991 – 1994 р., коли під впливом соціально-економічної кризи та швидкої політизації найширших прошарків суспільства в Криму спостерігався різноманітний спектр поглядів на подальшу долю автономії: від повної державної самостійності до перетворення її в рядову область у складі України. Але ці полярні точки зору не мали широкої підтримки з боку основної маси суспільства, а гасло кримської державності передбачало, що вона буде лише перехідним етапом до встановлення у тій або іншій формі федерації Криму з Росією чи Україною. Наприклад, Ю. Мешков проголошував, що Крим залишиться в Союзі, якщо навіть у ньому залишаться тільки Росія й Крим [16, с. 188].

Правовий нігілізм керівників півострова в той період, необґрунтоване політичне протистояння з Україною, призвели до наслідків, подолання яких затяглося на декілька років і дотепер різною мірою відчувається в житті автономії. Безглузда політизація, що прикривала своїми гаслами боротьбу за владні повноваження, замість об'єднання громадян призвела до конфронтації й поставила Крим на межу міжнаціонального напруження.

Список використаних джерел та література:

1. ДА АРК. – Ф.Р. 150, оп. 1, спр. 67, арк. 10.
2. Лаптев Ю. Краевое правительство и крымские немцы // Таврические ведомости. – 1993. – № 26 (2 июля).
3. Зарубин А. Г., Зарубин В.Г. Без победителей. Из истории гражданской войны. – Симферополь: Таврия, 1997. – 352 с.
4. Налбандов В.С. Справка о деятельности Крымского краевого правительства// Красный архив. – 1927. - № 22. – С. 47.
5. Надинский П. Н. Очерки по истории Крыма. В 4-х ч. – Часть II. – Симферополь: Крымиздат, 1957. – С. 101-119.
6. Южные ведомости. – 1918. – 10 мая.
7. Оболенский В.А. Крым в 1917-1920 годы. // Крымский архив. – 1996. – № 1. – С. 78.
8. Іванець І. Кримський вектор політики гетьманату Скоропадського: новий підхід чи наслідування Центральної Ради // Гетьман Павло Скоропадський і Українська держава 1918 року. Науковий збірник. – К., С. 238.
9. Ф. Крымского республиканского краеведческого музея (КРКМ). – КП 32464 (д. 11763).
10. ДА АРК.- Ф. Р. – 150, оп. 1, спр. 67, арк. 56-57.
11. Скоропадський П. Спогади. – К., Філадельфія, 1995. – 493 с.
12. Крым. – 1918. – 10 мая.
13. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Магузова Н.И. – М.: Юрист, 1999.
14. Загородских Ф.С. Борьба трудящихся против немецко-кайзеровских оккупантов в Крыму. – Симферополь, 1958. – С. 5-41.
15. Зарубин А.Г., Зарубин В.Г. К вопросу о крымском краевом правительстве М.А. Сулькевича (1918 г.). // Крымский музей. – 1994. - № 1. – С. 48.
16. Дубко Ю.В., Советская Республика Тавриды. Авантюра большевистского государственного строительства. – Симферополь: Таврия, 1999. – 208 с.

Редькина Е.Н. Государственноведческие концепции местных политических сил в Крыму в мае – июне 1918 г.

В статье автор анализирует концепции крымских политических сил в области государственного управления. В процессе исследования автор рассматривает основные направления деятельности местных политических сил, и делает вывод, что политизирование населения того времени вместо объединения граждан привело к конфронтации и поставила Крым на стык межнациональных конфликтов.

Ключевые слова: местные политические силы, государственноведческие концепции, Крым.

Red'kina E.N. The state conceptions of local political powers in Crimea in May – June, 1918.

In the article the author analyses conceptions of the Crimean political powers in the field of statehood. In the process of exploration the author examines basic directions activity of local political powers, and makes a conclusion, that politics of that time put the Crimea on the joint of international conflicts.

Key words: local political powers, state conceptions, Crimea.

Надійшла до редакції 19.11.2008 р.